Tartu Ülikool

Loodus- ja täppisteaduste valdkond

Ökoloogia ja maateaduse instituut

Geograafia osakond

Ida-Virumaa noorte tõmbe- ja tõuketegurid

Elise Jalonen, Kadi Tralla, Kreete Kakk, Kristel Reiss, Roomet Laos

Juhendaja Garri Raagmaa, PhD

Tartu 2021

Sisukord

Sissejuhatus 3

1. Ida-Virumaa statistiline ülevaade 4

2. Tõmbe- ja tõuketegurid 7

3. Soome tööstuspiirkondade näited 8

3.1. Kotka ja Hamina 8

3.2. Pori 9

4. Fookusgrupi intervjuud 10

4.1. Ida-Virumaa praegu 10

4.1.1. Tõmbetegurid 10

4.1.2. Tõuketegurid 11

4.2. Rohepööre 12

5. Lahendused 14

Kasutatud kirjandus 16

Lisa 1. Fookusgrupi intervjuudes välja toodud tõmbe- ja tõuketegurid. 18

Sissejuhatus

Uurimistöö eesmärk on luua ja koguda noorte sisendit Ida-Virumaa maakondliku strateegia noortevaldkonda. Uurimistöö teoreetiline osa annab ülevaate Ida-Virumaa rahvastiku vanuselisest koosseisust ja rändestatistikast. Lisaks kirjeldame tõmbe- ja tõuketegureid ja kahe Soome linna tööstuspiirkonna arengut. Viisime läbi kolm fookusgrupi intervjuud, mille eesmärk oli teada saada, mis on peamised Ida-Virumaa noorte tõmbe- ja tõuketegurid ning mida arvavad noored rohepöördest. Viimases peatükis on esitatud potentsiaalsed lahendused, mis muudaksid Ida-Virumaa noorte rändesaldo positiivseks.

1. Ida-Virumaa statistiline ülevaade

Ida-Virumaal elas 2020. aasta 1. jaanuari seisuga 134 259 inimest, moodustades 10,1% kogu Eesti rahvastikust. Vanuseliselt koosseisult sarnaneb Ida-Virumaa Eesti keskmisele, kuid erineb selle poolest, et Ida-Virumaal on vähem noorimat vanuserühma (0-14) ning rohkem tööealisi (15-74) ja vanureid (75+). Aastatel 2015-2020 suurenes vanemate vanuserühmade osakaal veelgi ning vähenes noorte osakaal, vastandudes Eesti keskmisele, kus noorte osakaal hoopis suurenes (tabel 1).

Tabel 1. Eesti ja Ida-Virumaa vanuseline koosseis

Vanuserühm	Ida-Virumaa 2015	Ida-Virumaa 2020	Eesti 2015	Eesti 2020
0-14	13,8%	13,5%	16%	16,5%
15-74	75,4%	75,5%	75%	74%
75+	10,8%	11%	9%	9,5%

Viimasel viiel aastal on Eesti rahvaarv suurenenud 1% võrra, samal ajal kui Ida-Virumaa rahvaarv on vähenenud 7,4%. Sellist rahvastiku vähenemist võimendab tulevikus veel see, et 70,2% nendest inimesest, keda Ida-Virumaa kaotas vahemikus 2015-2020, kuulusid vanusevahemikku 0-29. Sellega vähenes Ida-Virumaal alla 30-aastaste vanuserühm 17,8%, samal ajal kui Eestis tervikuna jäi alla 30-aastaseid vähemaks 5,1%.

Kõige enam ja järjest kiirenevas tempos väheneb Ida-Virumaal vanuserühma 25-29 inimeste arv, mis vähenes 2018 ja 2019 aastatel 14% aastas (joonis 1). Järjest kiiremini väheneb ka vanuserühma 0-4 ja 10-14 kuuluvate inimeste arv, mille vähenemise tempo on suurenenud vastavalt 3 ja 4%. Ainuke positiivse kasvuga vanuserühm on 15-19, mis on vaadeldud perioodil tõsunud 5,4%. Samuti on aeglustunud 20-24 aastaste kiire vähenemine, mis 2015. aastal vähenes 11,4%, kuid 2019. aastal ainult 2%. Aeglustunud on ka 5-9 aastaste vanuserühma vähenemine, mis 2019. aastal vähenes samuti tempoga 2% aastas. (Statistikaamet, 2020a)

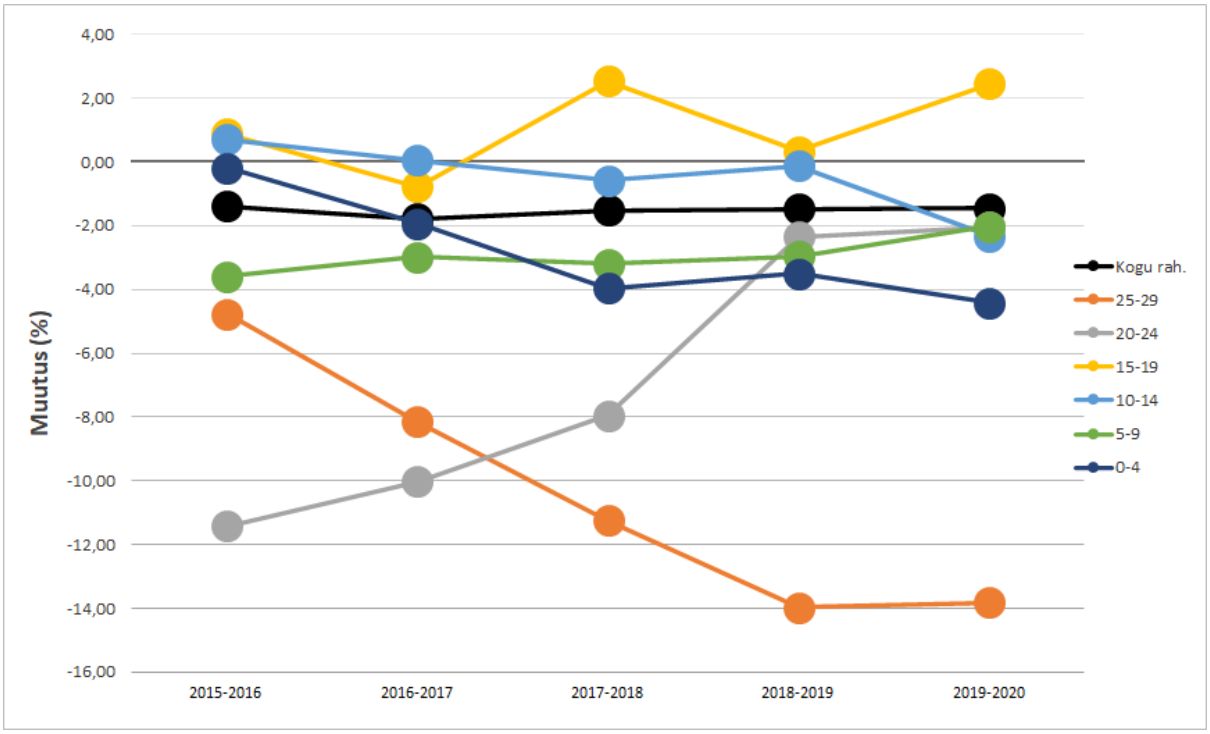

Joonis 1. Ida-Virumaa rahvaarvu muutus vanuserühmati 2015-2020.

Aastatel 2015-2019 vähenes Ida-Virumaa rahvaarv peamiselt Eesti siserände tõttu, samal ajal kui välisrände saldo jäi õrnalt positiivseks. Eesti piires rännati peamiselt Harjumaale (79,6% väljarändest) ning sealt 89% juhul Tallinna (joonis 2). Teistest maakondadest rännati natuke rohkem Lääne-Viru ja Tartumaale. Mujal Eestist Ida-Virumaale sisserändajatest domineeris samuti Harjumaa (62% sisserändajatest) ja Tallinn, kuid erinevalt väljarändest, oli sisserändes teised maakonnad ka rohkem esindatud, kuid peamisteks jäid samuti Lääne-Viru ja Tartumaa. (Statistikaamet, 2020b; Statistikaamet 2020c)

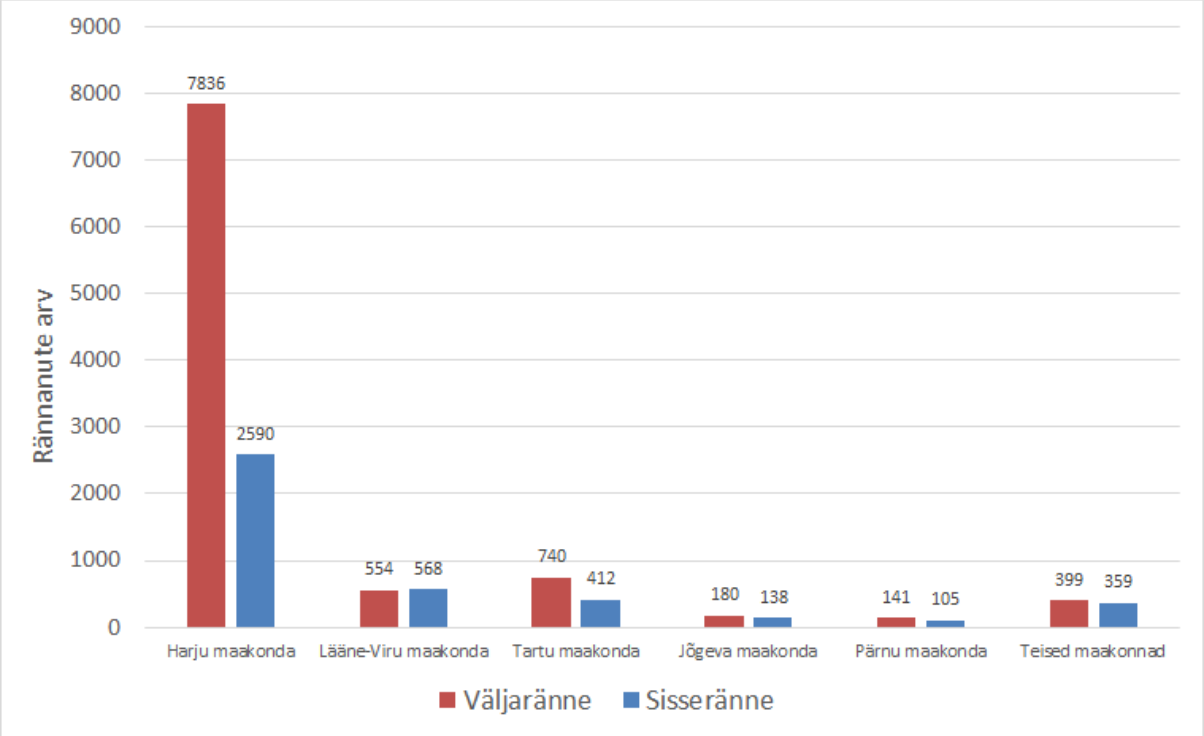

Joonis 2. Ränne Ida-Virumaa ja muu Eesti vahel 2015-2019.

2. Tõmbe- ja tõuketegurid

Rände tõuketeguriteks on enamasti väike töö- või õppimisvõimaluste valik, väike palk, halvad elamistingimused, inimeste vahelised lahkhelid, ebameeldiv sotsiaalne keskkond või ebasoodne looduskeskkond (Ränded, i.a). Tõmbeteguriteks on suurem töö või õppimisvõimaluste valik, kõrgem palk, head elamistingimused, sugulased, sõbrad, tuttavad, meeldiv sotsiaalne keskkonda ja tervislik looduskeskkond (Ränded, i.a).

2021. aasta Ida-Virumaa elanike sisserände uuringus leiti, et valdav osa Ida-Virumaale siseerännanutest omasid varasemaid perekondlike sidemeid Ida-Virumaal (Herm, Kudriavtseva, Lahi, Rootamm-Valter ja Remmel, 2021). Tõmbeteguriks noortele võib olla kõrghariduse võimalused Narvas, Kohtla-Järvel ja Kurkusel (vastavalt Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikooli, Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis) ning kutsehariduse võimalused Sillamäel, Jõhvis ja Narvas (Ida-Virumaa kutsehariduskeskus). Tõmbeteguriteks võivad olla ka soodsamad kinnisvarahinnad kui Tallinnas ja Tartus (IVMV, 2018; Herm jt, 2021) ning turismi ja loomemajanduse areng, mis loovad uusi töökohti (Ida-Viru…, 2018).

Ida-Virumaa üheks eeldatavaks tõuketeguriks on madal palk. Keskmine brutopalk oli 2020. aastal 1161 eurot, mis on 287 eurot madalam Eesti keskmisest (Statistikaamet, 2021). Tõuketeguriteks noortele võivad olla ka elukeskkonna kvaliteedi halvenemine (põlevkivitööstuse mõju) ja kõrgem kuritegevuse tase võrreldes teiste maakondadega (Ida-Viru maakonna arengustrateegia 2019-2030+, 2018).

3. Soome tööstuspiirkondade näited

Selles peatükis tuuakse välja kaks näidet Soome tööstuspiirkondadest, kus toimuvad muutused ja tööstuse osakaal on vähenemas. Anname ülevaate piirkondades toimuvast ja uurime võimalikke arengusuundi.

3.1. Kotka ja Hamina

Kotka ja Hamina linnad asuvad Soome kaguosas Soome lahe ääres. Mõlemad on Kymenlaakso maakonnas, mis on ajalooliselt keskendunud paberitööstusele ja logistikale. 1870ndatel hakkas Kymenlaakso maakonnas paberi- ja tselluloositööstus edenema ja seetõttu ka rahvaarv kiiresti suurenema. Kui 1870. aastal elas maakonnas 52 000 elanikku, siis 100 aastat hiljem 200 000 inimest. Kymenlaakso rahvaarv hakkas 1973. aastal uuesti vähenema. Sellest ajast saadik on igal aastal keskmiselt 500 inimest maakonnast lahkunud. Tööealise elanikkonna arv väheneb edasi. Kymenlaakso maakonnas elab tänapäeval kokku ligikaudu 90 000 inimest, neist Kotka linnas on 54 000 ja Hamina linnas 21 000. (Oittinen, 2019)

Aastatel 1990-2015 kaotati Kotka linnas 3521 töökohta, mis oli 15 % kogu töökohtadest ja Haminas 1998 töökohta, mis moodustasid 25% töökohtadest. 2004. aastast alates on paberitööstuses töökohtade arv eriti palju vähenenud. Soome valitsus kuulutas Kotka-Hamina linnaregiooni aastatel 2008-2011 järsult muutuva struktuuriga piirkonnaks. Peamiseks põhjuseks oli Hamina paberivabriku kriis, mistõttu kaotati 2007. aastal 450 töökohta. 2009. aastal kaotati Sunila (väikelinn Hamina ja Kotka lähedal) tselluloositehases 320 töökohta ning ähvardati kogu tehas sulgeda. Tehas müüdi hiljem investeerimisfirmale ja paberivabriku piirkond Google'ile, mis muutis selle oma andmekeskuseks. (Oittinen, 2019)

Nii Kotkas kui Haminas on sadamad, mis 2011. aastast alates kuuluvad ühise ettevõtte HaminaKotka Satama Oy alla. Kotkas asub Soome suurim sadam, mis on riigi eksporditööstuse jaoks ülitähtis sõlmpunkt. 2019. aasta jaanuaris transporditi läbi sadama 1.5 miljonit tonni kaupa. (Demos Helsinki, 2018)

Kotka-Hamina piirkonnas on toimunud suured muutused - töökohad traditsioonilistes tööstusharudes on vähenenud, uued on tekkinud teenindussektoris. Piirkonna suur väljakutse on rahvastiku vähenemine ja vananemine. Probleemi süvendab ka kõrgkoolide vähesus, mistõttu noored kolivad mujale õppima ja tööle, kuigi piirkonnas vajatakse just oskustöölisi.

Kotka linn kinnitas 2018. aastal arengustrateegia 2025. aastaks, mis koostati suuresti kohalike inimeste abil. Kohalikele saadeti välja küsimustikke ja tehti avalikke arutelusid. Arengukava kohaselt on Kotka lähiaastatel sobilik koht õppimiseks ja äri tegemiseks ja ka suurepäraseks elukeskkonnaks. Lisaks seati eesmärgiks arendada teenindussektori digitaalseid lahendusi. (Demos Helsinki, 2018)

3.2. Pori

Pori linn asutati 1558. aastal ja see asub Soome läänekaldal Satakunta regioonis ning on ka regiooni pealinn. Algselt oli tegu ainult tööstus- ja sadamalinnaga, nüüdseks on piirkonnast kujunenud lisaks ka tudengilinn. Elanike arvult on Pori Soomes suuruselt kümnes linn (Pori.fi, 2021) ja seal elab 2021. aasta seisuga 83 705 elanikku (Tilastokeskus, 2021). Pori on Soome suuruselt kaheksas tööstuspiirkond ja töökohtade pakkuja. (Pori.fi, 2021) Kõige tähtsamad tööstusharud on seal vasetööstus, laevaehitus ja muu raskemetalltööstus, elektri- ja energiatööstus, keemiatööstus ning infotehnoloogia ja telekommunikatsioon. (Heritage and…, i.a)

Sadu aastaid on Pori olnud teiste linnadega mereteid pidi ühenduses. Linna oluliseks eksportallikaks on läbi aegade olnud puit ja viimastel aastatel on eriti kasvanud kaubandussuhted Saksamaaga. 12% kogu riigi merekaubandusest käib läbi Pori. Reisilaevu Porist ei välju. Satakunta (ja Pori) on üldse Soome kõige tööstuslikum piirkond - 35% töökohtadest on tootmissektoris. Maailma suuruselt teine vasetööstus, Outokumpu Poricopper Oy on piirkonna suurim tööandja ja üle 90% ettevõtte tootlusest läheb ekspordiks. (Heritage and…, i.a)

Ühe näitena, kuidas Pori linnas on vanu tööstushooneid ära kasutatud, võib tuua kunagise Pori puuvillavabriku hoone, mis ehitati 19. sajandi lõpus ning sada aastat hiljem renoveeriti suur tehasehoone ümber ülikoolilinnakuks. (University Cons…, i.a)

Vaatamata sellele, et Poris niivõrd palju tööstust on, kuulub Pori ainsa suurlinnana Soomes süsinikuneutraalsete omavalitsuste võrgustikku Hinku (Finnish Env…, 2019). Hinku võrgustiku näol on tegu omavalitsustega, kes püüavad vähendada kasvuhoonegaaside emissioone kiiremini kui Euroopa Liidu eeskirjad ette näevad (Finnish Env…, 2021). Hinku projekti kuuluvad ka eelnevas alapeatükis mainitud väiksemad linnad Kotka ja Hamina (Finnish Env…, 2019).

4. Fookusgrupi intervjuud

Uurimistöö käigus viisime läbi kolm fookusgrupi intervjuud 14. ja 15. aprillil. Esimesse fookusgruppi kuulusid noored eestlased, kes elavad Ida-Virumaal. Teise fookugrupi moodustasid noored venelased, kes elavad Ida-Virumaal või on Ida-Virumaalt pärit ja kolmandasse fookusgruppi kuulusid noored, kes on Ida-Virumaalt pärit, kuid ei ela enam seal. Viimases fookusgrupis oli siiski üks inimene, kes oli Ida-Virumaale tagasi kolinud. Fookusgrupid olid nelja- kuni viieliikmelised.

4.1. Ida-Virumaa praegu

Esimene fookusgrupp tõi välja Ida-Viru mitmekesisust ning metsikust. Arvati, et maakond on üks prestiižsemaid eestis. Siin on kaunis loodus ning lähedal on nii järved, sood kui ka meri. Väljastpoolt pärit inimesi võib tegelikult ka köita see tööstusmaastik ning “koledus”. Teises fookusgrupis mainiti esimesena Ida-Virumaa loodust. Leiti, et Ida-Virumaa on mitmekülgne maakond, kus on mitmeid puhkevõimalusi. Näidetena toodi välja Peipsi järve rannajoon, Kiviõli, Iisaku, Narva-Jõesuu, Toila, Sillamäe promenaad ja Kurtna järvestik. Teisena mainiti, et Ida-Virumaa on töökas maakond, kus on olulisel kohal põlevkivi kaevandamine. Sellest teemast liiguti aga kiiresti mööda, sest ei arvatud, et see oleks valdkond, mis tõmbaks inimesi maakonda külastama.

Kolmandas fookusgrupis öeldi, et Ida-Virumaa on kui seiklus, mis annab mitmetahulise ja väärtusliku lapsepõlve. Leiti, et Ida-Virumaad eristab teistest maakondadest selle mobiilsus. Maakonnas puudub kindel tõmbekeskus ning inimesed liiguvad erinevate linnad vahel palju. Näiteks on Ida-Virumaal tavaline, et kodu ja töökoht asuvad maakonna erinevates osades. Kolmandas fookusgrupis tuli selgelt välja Narva erisus ja isoleeritus ülejäänud maakonnast. Narva on linn maakonnas, mida Ida-Virumaa teised elanikud väga tihti ei külasta ja leiti, et ka Narva elanikud on nö ”omaette mullis”. Erinevalt teisest fookusgrupist toodi loodus välja viimasena.

4.1.1. Tõmbetegurid

Lisas 1 on esitatud ülevaade fookusgrupi intervjuudes välja tulnud tõmbe- ja tõuketeguritest. Esimeses fookusgrupis toodi kohe välja, et Ida-Virumaal on väga head võimalused noortele eneseteostuseks, sest on palju väljakutseid, ning konkurents on võrreldes suuremate

tõmbekeskustega madal. Noorel on lihtne hankida head ja kõrgetasemelist töökogemust. Riigisektoris on Ida-Virumaal kõrged palgad ja tegelikult on võrreldes Tallinna või Harjumaaga elamiskulud väikesed ning seetõttu on noorel inimesel seal hea elada. Lisaks toodi välja, et olemas on ka lasteaiad ja laste kasvatamiseks sobiv keskkond. Tõmbetegurina toodi ka välja riiklik taristu, mis on korralik. On kohti, kuhu minna ja mida näha. Lisaks toovad tõmbetegurina tagasi juured või inimestevahelised sidemed. Viimaks toodi välja, et Ida-Virumaal on säravad inimesed, kes kutsuvad ja tõmbavad inimesi ligi.

Teises fookusgrupis mainiti esimese tõmbetegurina perekonda. Teisena toodi välja võimaluste hulk, mida mainis ka esimene fookusgrupp. Leitakse, et Ida-Virumaal on palju asju puudu, mis on olemas suuremates linnades, ja nende puudumine annab võimaluse noortele ise oma asju luua. Näiteks üks fookusgrupi osalejatest oli loonud enda tantsuringi.

Kolmandas fookusgrupis toodi esimesena välja Ida-Virumaa koolid ja arvati, et maakonna haridussüsteem oleks see, mis võiks noori maakonda tõmmata. Arvati, et koolid on mitmekesised, ja paljud koolid pakuvad noortele erinevaid võimalusi. Näiteks Iisakul on põhikool tugeva spordikallakuga. Tõmbetegurina toodi välja ka huvikoolide mitmekesisus. Teisena mainiti, et Ida-Virumaal on kinnisvara odavam kui näiteks pealinnas, ja ka see oleks noortele tõmbeteguriks. Sarnaselt teisele fookusgrupile toodi välja ka maakonna ilus loodus ja ligipääs merele, mis näiteks Tallinnas on kohati takistatud.

4.1.2. Tõuketegurid

Esimeses fookusgrupis toodi tõuketeguritena välja kehvad avalikud teenused. Teiseks toodi välja elamufond, mis ei uuene. Noored inimesed sooviksid osta kinnisvara, mis on uus ja kaasaegne. Samas toodi välja ka, et vana elamufondi uuendamine on ka suund, mida võiks edendada. Tuli ka välja, et noored soovivad olla ümbritsetud omaealistest ning Ida-Virumaa vananev rahvastik seda ei võimalda. Esimese fookusgrupi seas tõusis suures osas esile ka Ida-Viru piirkonda iseloomustav stagnatsioon. Ei olda valmis muutustega kaasa minema. Noored ja teotahtelised spetsialistid, kes sooviksid jagada oma uusi kogemusi ja teadmisi, ei soovi olla keskkonnas, kus kõik käib vanamoodi ning kus nii hariduses, omavalitsustasandil kui ka mujal noori ei kuulata ning muutustega kaasa ei minda. Lisaks toodi välja, et väljaspoolt tulijaid hirmutab Ida-Virumaa kohta käiv negatiivne maine, ning seda saab muuta vaid inimesi päriselt Ida-Virumaale tuues. Olenevalt sektorist on ka madal palk tõuketeguriks ning ka omavalitsustesisene ning koolidevaheline vaenulikkus, mida töökeskkonnas on tunda. Viimase

tõuketegurina toodi välja ka vene keel ning inimeste kartus, et nad ei saa Ida-Virumaal ilma vene keele oskuseta hakkama. Lahendust nähti näiteks töökohtade pakkumist koos keeleõppevõimalusega ning vene keele õppimise võimaluse võiks pöörata tõmbeteguriks.
Teises fookusgrupis toodi esimesena välja tööpuudus. Seejärel mainiti, et noortel puuduvad vaba aja veetmise võimalused ning enamus noortel on maakonnas igav. Olemas on küll pargid, kuid puuduvad sellised võimalused nagu on suuremates linnades. Paljud noored lahkuvad maakonnast ka selleks, et minna ülikooli. Kõrghariduse saamise võimaluste puudumise tõid tõuketegurina välja ka kolmas fookusgrupp. Nii teine kui ka kolmas fookusgrupp leidsid, et kõrghariduse erialad on maakonnas piiratud ning palju on seotud energeetikaga. Teise fookusgrupi osalejad arvasid, et kui ülikoolid tooksid populaarsemaid erialasid Ida-Virumaa kolledžitesse siis oleks kõrgharidus potentsiaalselt ka tõmbetegur noortele.
Kolmandas fookusgrupis tuli esimese tõuketegurina välja sarnaselt esimesele fookusgrupile ka elamufondi probleem. Noored tahavad elada miljööväärtuslikus keskkonnas ja hoonetes, mille pärast ei pea tulevikus muretsema. Leiti, et probleemi süvendab ka laenu saamine. Pangad ei anna nii kergelt laenu kui näiteks Tallinnas korteri ostmise puhul, sest arvatakse, et pangad eeldavad, et seda kinnisvara ei ole hiljem nii kerge müüa. Siinkohal leiti, et pangad võiksid anda noortele kodulaenu soodustust, mis tõmbaks noori Ida-Virumaale oma kodu ostma ja sinna jääma. Viimasena leiti, et Ida-Virumaa linnade sees puudub aktiivne elu nagu kohvikud, kus noored võiksid kokku saada. See haakub ka teise fookusgrupi poolt välja toodud tõuketeguriga, kus leiti, et noortel pole piisavalt meelelahutusvõimalusi.

4.2. Rohepööre

Üleüldise keskkonnateemade ja rohelise mõtlemisega seotud teemade üle diskuteerides ning noorte hoiakuid uurides selgus, et esimene fookusgrupp tähtsustas keskkonnasõbralikkust ja rohelist mõtlemist. Välja toodi, et selliste roheliste harjumuste juurutamine on oluline juba väikelaste seas. Noorte sõnul on Ida-Virumaal keeruline ilma autota elada, sest tegemist on hajaasustusega ning ühistranspordist ei piisa. Üldiselt nähakse kasvamas keskkonnateadlikkust näiteks prügi sorteerimise osas. Rohepöörde osas toodi esimese fookusgrupi poolt välja ka, et järsku muutust oleks keeruline teostada. Samas oli ka neid, kes ütlesid, et juhul kui saaks kiirelt tehtud, siis oldaks kahe käega poolt ja otsitakse pigem võimalusi ja lahendusi, et see mõõnaperiood, mis üleminekuga kaasas käib, üle elada.

Teise fookusgrupi puhul toodi välja, et noored ei ole väga teadlikud keskkonnateemadest ning neile ei lähe sellealased teadmised või käitumisharjumused eriliselt korda. Põhjenduseks toodi välja, et keskkonnahoid ei ole tähtsustatud ka vanemate generatsioonide jaoks. Nii puudub noortel eeskuju, mis suunaks neid loodusteadlikumalt käituma ning keskkonda hoidma. Lisaks tuli välja, et neil, kellel on soov keskkonnasõbralikke käitumisharjumusi omaks võtta, puudub selleks vastav infrastruktuur ning võimalus. Näiteks ei ole paneelmajade juures võimalust prügi sorteerida, rataste hoiustamiseks puuduvad mugavad jalgrataste parkimismajad jne.

Kolmanda fookusgrupi noored arvasid, et noored on palju keskkonnateadlikumad ning sageli ka palju enam teadlikud rohelisematest alternatiividest kui vanemad generatsioonid. Keskkonnahoid on noorte jaoks tähtis teema ning seda peetakse oluliseks elu osaks. Lisaks leidsid nii teine kui kolmas fookusgrupp, et Ida-Virumaa noored näevad tegelikult ka põlevkivitööstuse teist poolt ja seda, kui oluline see Eesti jaoks on ning kui suur osa inimestes selles sektoris töötavad. Seetõttu on keeruline noortel otseselt põlevkivi kaevandamist hukka mõista. Keskkonnaküsimuste puhul toodi 3. fookusgrupis välja, et tööstuspiirkond ajab noori pigem eemale, ning liigselt vaid tööstusele orienteeritud maakond ei paku seetõttu huvi muude valdkondade noortele.

Nii teine kui kolmas fookusgrupp leidsid, et rohepööre võiks toimuda järk-järgult. Peamiselt tunti muret suure tööhõive üle, mis põlevkivisektoris on. Lisaks toodi välja, et teavitustööd ja põlevkivisektori töötajate ümberkoolitamist tuleks alustada varakult. Juhul, kui õnnestuks valmis seada töötav asendus kaevanduste sulgemise ajaks, ning töötajad oleksid juba välja koolitatud, siis võiks üleminek toimuda ka järsult. Kolmas fookusgrupp tõi välja, et Ida-Virumaa peaks arendama korraga erinevaid sektoreid, mitte olema vaid energiatööstuse peale üles ehitatud. Alternatiividena toodi välja masinatööstus, puidutööstus ja IT valdkond. Lisaks toodi välja, et Ida-Virumaal võiks toota ka roheenergiaga seotud seadmeid, näiteks tuulikuid. Esimene fookusgrupp tõi alternatiividena välja IT sektori, ning selle jaoks infrastruktuuri loomise ning töökohtade võimaldamise. Lisaks toodi välja, et Ida-Virumaal võiks olla oma kakskeelne teater. Rohkem võiks olla olemas kaugtöövõimalusi, et inimesed saaksid töötada ettevõtetes, mis ei asu nende elukohas.

5. Lahendused

Selleks, et vähendada noorte lahkumist piirkonnast ning suurendada noorte kolimist piirkonda, tuleks suurendada tõmbetegureid ja neid rohkem ära kasutada ning vähendada tõuketegurite mõju. Selles peatükis toome välja potentsiaalseid lahendusi, mida võiks omavalitsuse tasandil rakendada, et maakonna elu edendada.

Ida-Virumaal tuleb edasi arendada turismivaldkonda ja sellega seotud kohti. Selle tulemusel külastatakse Ida-Virumaad rohkem ja piirkonna negatiivne kuvand väheneb. Turismisektori suurendamine looks ka uusi töökohti, mis on majanduslikult kasulik ja tööpuuduse vähendamiseks oluline. Turismivaldkonda toetab ka olemasolev turismiklaster, mis on hästi toimiv ning suutnud muuta turismi kasvutrendi. Toetada tuleks ettevõtjaid, näiteks luua maksusoodustused noortele ettevõtjatele ning muuta odavamaks büroopinna hindasid, pakkuda konsultatsiooniteenuseid ning turundada võimalust Ida-Virumaal ettevõtlusega tegeleda.

Ida-Virumaal asuvatesse ülikoolide kolledžitesse peaks tooma rohkem ja populaarsemaid erialasid, mis suurendaksid tegutsemisvõimalusi maakonnas ning vähendaks õpirännet, mis võib olla jääv. Võimalusel tuleks pöörata tähelepanu just IT erialadele, mida toetaks ka Jõhvi loodav tehnoloogiakool. Jätkukursused ning õppimisvõimalused võiksid olla lisakursustena ja pakkuda kõrgharidust IT valdkonnas. Samuti võiks kõrgharidust pakkuda ka turismisektoriga seotud erialadele, et luua sektorit toetav ja haritud töötajate osakaal. Samuti aitaks noori Ida-Virumaale tuua ja jätta ka see, kui kohalikud ülikoolide kolledžid oleksid hästi seotud kohalike ettevõtetega, kes võimaldaksid noortele praktikavõimalusi ja sellega suurendaksid võimalust, et noor jääb ka edaspidi Ida-Virumaale tööle.

Noorte sisserännet suurendaks elamufondi probleemi lahendamine. Ida-Virumaale tuleb juurde ehitada või renoveerida olemasolevaid hooneid, milles noored tahavad elada ja kuhu on nõus pangad laenu andma. Näiteks on Sillamäe stalinistliku arhitektuuriga kesklinn ning ka Kohtla-Järve kesklinn miljööväärtuslik. Ühe variandina elamufondi parandamiseks võiks olla Tartus läbi viidud SmartEnCity projektiga sarnane ettevõtmine, mille käigus renoveeritaks paneelelamuid ning arendataks neist võimalikult väikese ökoloogilise jalajäljega hooned. Säästvate ja keskkonnasõbralike elamute rajamine oleks oluline samm ka rohepöörde elluviimisel ning muudaks piirkonna noortele atraktiivsemaks.

Noori hoiab piirkonnas tugevad sidemed nii perekonna kui ka sõprade vahel. Seega on üheks tõmbeteguriks suhtlusvõrgustik ja selle arendamisele tuleks pöörata suuremat tähelepanu. Fookusgrupi intervjuudes tuli välja, et noorte jaoks on olulisel kohal meelelahutusüritused ning noored tahavad aktiivselt suhelda ja tutvuda uute inimestega. Intervjuudes toodi näitena välja

Viljandi. Viljandi on väike linn, kuid noortel on seal piisavalt tegevusi ka pärast tööd või õpingud. Näiteks korraldab Viljandi Kultuuriakadeemia pidevalt üritusi tudengitele, mis arendavad noorte suhtlusvõrgustikku. Fookusgruppides aga mainiti, et selliseid üritusi on Ida-Virumaal vähe.

Ida-Virumaa linnades puudub noorte sõnul aktiivne elu. Seda aitaks parandada näitkes uute kohvikute või baaride avamine, mis tõmbaks noori nii päeval kui õhtul. Näiteks Viljandis on olemas baar Romaan, mis on teada kui tudengite kokkusaamiskoht või Tartus Genialistide Klubi. Mõlemas kohas korraldatakse pidevalt noortele suunatud üritusi, mis loovad erinevate noorte vahel uusi tutvusi.

Ida-Virumaaga seotud vene keele hirmu vähendamiseks leiame, et tööandjad võiksid pakkuda tasuta keelekursuseid neile, kes seda soovivad. Keelekursused võiksid olla nii eesti kui ka vene keeles. Keelelise barjääri vähendamine vähendaks piirkonnas segregatsiooni, suurendaks koostööd ning muudaks elu- ja töökeskkonna meeldivamaks erinevatele inimestele.

Kasutatud kirjandus

Demos Helsinki. (2018). *Annual Report 2018.* Kasutatud 18.04.21, https://www.demoshelsinki.fi/wp-content/uploads/2019/05/demos-helsinkis-annual-report-2018.pdf

Finnish Environment Institute. (2021). *Hinku network - Towards Carbon Neutral Municipalities.* Kasutatud 18.04.21, https://www.hiilineutraalisuomi.fi/en-US/Hinku

Finnish Environment Institute. (2019). *Hinku municipalities.* Kasutatud 18.04.21, https://www.hiilineutraalisuomi.fi/en-US/Hinku/Hinku_municipalities

Heritage and Individuals. (i.a). *The City of Pori.* Kasutatud 18.04.21, https://heritageandindividuals.wordpress.com/information/the-city-of-pori/

Ida-Viru maakonna arengustrateegia 2019-2030+. (2018). Vaadatud 03.04.2021, https://ivol.kovtp.ee/documents/9867329/19704180/Ida-Viru+arengustrateegia+kinnitamiseks.pdf/1217950d-b837-4d85-aa25-9f1897368d91

IVMV koduleheküg. (2018). *Põhjused, miks Ida-Virumaal on elu sama hea kui mujal Eestis.* Vaadatud 03.04. 2021, http://www.ivmv.ee/pohjused-miks-ida-virumaal-on-elu-sama-hea-kui-mujal-eestis/

Oittinen, J. (2019). *Strategic city-regional planning in the shrinking region of Kotka-Hamina.* Kasutatud 18.04.21, https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/40860/master_Oittinen_Janne_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pori.fi. (2021). *Pori.* Kasutatud 18.04.21, https://www.pori.fi/sites/default/files/atoms/files/pori_powerpoint_english.pdf

Herm, A., Kudriavtseva, V., Lahi, H., Rootamm-Valter, J., Remmel, A. (2021). *Ida-Virumaa elanike sisserände suunad ja seda mõjutavad tegurid.* Kasutatud 19.04.2021, file:///C:/Users/kreet/Downloads/Ida-Virumaa-r%C3%A4nne-2020-T%C3%9C-NK-l%C3%B5ppraport-4.02.2021.pdf

Ränded. (i.a). Vaadatud 03.04.2021, https://sites.google.com/tg.edu.ee/geograafia/1-rahvastik/1-7-r%C3%A4nded

Statistikaameti kodulehekülg. (2021). *PA004: Keskmine brutopalk, tööjõukulu ja töötatud tunnid maakonna järgi (kvartalid).* Vaadatud 03.04.2021, https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__palk-ja-toojeukulu__palk__aastastatistika/PA004

Statistikaamet. (2020a). *RV0282U: Rahvastik soo, vanuserühma ja 2017. aasta haldusreformi järgse elukoha järgi 1. jaanuar.* Kasutatud 19.02.2021, https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0282U

Statistikaamet. (2020b). *RVR02: Ränne haldusüksuse või asustuspiirkonna liigi, soo ja rände liigi järgi, haldusjaotus seisuga 01.01.2018.* Kasutatud 19.02.2021, https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikusundmused__ranne/RVR02

Statistikaamet. (2020c). *RVR07: Maakondade vaheline ränne soo järgi.* Kasutatud 19.02.2021, https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikusundmused__ranne/RVR07

Tilastokeskus. (2021). *Väestön ennakkotilasto.* Kasutatud 18.04.21, https://www.stat.fi/

University Consortium of Pori. (i.a). *The Premises.* Kasutatud 18.04.21, https://ucpori.fi/en-gb/services/premises/89/

Lisa 1. Fookusgrupi intervjuudes välja toodud tõmbe- ja tõuketegurid.

Fookusgrupp	**Tõmbetegur**	**Tõuketegur**
Esimene	● eneseteostus* ● madalam konkurents ● riigisektori palgad ● laste kasvatamise keskkond ● riiklik taristu ● inimestevahelised suhted ja perekond* ● inimesed	● kehvad avalikud teenused ● elamufond* ● stagnatsioon ● Ida-Virumaa maine ● madalad palgad ● omavalitsuste ja koolide vaheline vaenulikkus ● vene keele kartus
Teine	● perekond* ● võimaluste hulk*	● tööpuudus ● meelelahutusvõimalused* ● kõrghariduse võimalused
Kolmas	● haridussüsteem ● huvikoolid ● odavam kinnisvara ● loodus	● kõrghariduse võimalused* ● elamufond* ● pangalaenu saamine ● meelelahutusvõimalused* ● linnas puudub aktiivne elu

Tabelis on tängiga (*) märgitud märksõnad, mis tulud välja rohkem kui ühes fookusgrupi intervjuus.